

Podnebne spremembe, ki jih povzroča človek, so največja grožnja, s katero se sooča naš planet. Dobra novica: vse, kar potrebujemo za rešitev podnebja, je v naših rokah.

Naš planet se segreva, ker v ozračje izpuščamo velike količine plinov, ki zadržujejo sončno toploto. Ti plini nastajajo pri zgorevanju velikih količin premoga, nafte in plina, pa tudi z industrijskim kmetijstvom in sečnjo velikih gozdov. Predviden dvig povprečne globalne temperature bo povzročil katastrofalne spremembe podnebja, ki lahko umorijo milijone, prisilijo na stotine milijonov ljudi, da zapustijo domove in povzročijo doslej še nevidene ekonomske, socialne in okoljske katastrofe. Najbolj prizadete bodo države v razvoju, vendar bo trpela tudi Evropa.

Preprečevanje podnebnih sprememb se začne z zmanjševanjem emisij toplogrednih plinov tam, kjer nastajajo: v bogatem, industrializiranem svetu. Potrebujemo revolucijo v proizvodnji in potrošnji energije skozi povečevanje energetske učinkovitosti in povečano rabo obnovljivih virov energije.

Dobra novica je, da imamo na voljo tehnologijo, ki je cenovno dostopna in lahko omogoči odmik od velikih neučinkovitih elektrarn in industrijskih instalacij. Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov ne bo le pomagalo rešiti podnebja, temveč bo tudi ojačalo naše gospodarstvo. Ključnega pomena je, da Evropa ostane vodilna sila v mednarodnih pogajanjih, kajti le s pozitivnim evropskim primerom in resničnim znižanjem emisij lahko upamo, da bomo spodbudili druge, da prav tako ukrepajo.

Fotografija: Pogled na naš planet iz vesolja.

Prekomerna in neučinkovita raba premoga, nafte ali plina bo vodila h katastrofalnim spremembam globalnega podnebja.

Večina energije, ki jo oddaja sonce, prihaja nemoteno na površino Zemlje. Veliko te energije se odbije nazaj v vesolje, nekaj pa jo ostane ujete v atmosferi zaradi plašča vodne pare in nekaterih plinov. Ti plini se imenujejo toplogredni plini, ker lovijo toploto kot steklo tople grede. Plašč toplogrednih plinov je bistven za življenje na planetu. Brez njega bi bil naš planet 30 °C hladnejši, kot je v resnici.

Svet se sedaj segreva, ker se plašč toplogrednih plinov debeli. Znanstveniki se strinjajo, da so vzroki za to v preintenzivni in neučinkoviti rabi premoga, nafte in plina, kar povečuje koncentracijo toplogrednega plina ogljikovega dioksida (CO₂) v atmosferi. Ta fosilna goriva se trenutno rabijo za zadovoljevanje naše ogromne potrebe po električni energiji, toploti, industrijski proizvodnji in transportu. Tudi intenzivno kmetijstvo in sečnja gozdov povzročata izpuste velikih količin še enega toplogrednega plina v ozračje - metana (CH₄).

Spreminjanje podnebja je v glavnem posledica emisij toplogrednih plinov, ki nastajajo zaradi potrošniškega življenjskega stila v bogatih in industrializiranih državah. Povprečen Evropejec povzroči za okoli 8 ton toplogrednih plinov na leto. V večini držav v razvoju je primerljiva številka le 2 toni. To nesorazmerje se je začelo pred 150 leti z industrializacijo v razvitem svetu, čigar bogastvo je zgrajeno na zgorevanju premoga, nafte in plina. Medtem, ko je spreminjanje podnebja v glavnem rezultat našega življenjskega sloga, bo to ubilo milijone revnih drugje.

Fotografija: Nemška termoelektrarna z največ emisijami CO₂ v Frimmersdorfu.

©Greenpeace/Sabine Vielmo

Vročinski val je leta 2003 umoril 33 000 ljudi v Evropi. Je to le kanček tega kar nas še čaka?

Spreminjanje podnebja je realnost in njegove katastrofalne posledice so vidne bolj kot kadarkoli. Sušna poletja, deževne zime s hudimi nalivi in nevihtami, topljenje ledenikov ter pogoste poplave bodo zaznamovali evropsko podnebje v prihodnosti.

Povprečna globalna temperatura se je v zadnjem stoletju povišala za 0.7 °C. To je največ v zadnjih 10 000 letih. Na globalni ravni je bilo zadnjih 10 let najtoplejših, odkar je približno pred 350 leti človeštvo začelo slediti vremenu.

Poletje 2003 je bilo najbolj vroče poletje v Evropi v zadnjih 500 letih in je tako postalo še en dokaz, da se s strani človeka povzročeno globalno segrevanje res dogaja. Vročinski val, ki je zajel Evropo, je umoril 33 000 ljudi in kmetom povzročil za 11 milijard evrov škode v izgubi pridelka. Veliki gozdni požari na jugu Evrope so uničili velike površine zemljišč – okoli 5 % površine Portugalske je pogorelo do tal – kar je resno vplivalo na turistično sezono.

Posredno in neposredno spreminjanje podnebja grozi življenju milijonov. To ni daljna prihodnost: 5 deževnih dni v februarju leta 2000 je v Mozambiku povzročilo najhujše poplave, kar jih svet pomni. Več kot 100 000 ljudi je bilo primoranih zapustiti domove in tisoči so bili ujeti v krošnjah dreves. Hurikan Mitch, ki je leta 1998 divjal po Centralni Ameriki, je v poplavah in zemeljskih plazovih ubil 10 000 ljudi ter povzročil neznansko trpljenje ljudi zaradi bolezni in pomanjkanja hrane.

Fotografija: V letu 2003 so kmetje po vsej Evropi izgubili svoj pridelek zaradi nenormalno vročega in suhega vremena. Posušena polja v bližini Döbelna v Nemčiji.
©Greenpeace/Martin Jehnichen

Spreminjanje podnebja bo povzročilo poplave, suše, izumrtje četrte živalskih in rastlinskih vrst na svetu in izbrisalo cele države z zemljevidov.

Mednarodna skupina znanstvenikov, ki preučuje spreminjanje podnebja, opozarja, da se lahko povprečna globalna temperatura kot rezultat človekovega delovanja dvigne za 5.8 °C do leta 2100. To se vam morda ne zdi veliko, vendar je dovolj, da se ravnovesje v naravnem okolju poruši. Globalno segrevanje nam ne bo prineslo lepšega vremena. Nasprotno, bistveno bo spremenilo okolje, v katerem živimo.

Dvig morske gladine do 1 metra je potencialno najbolj katastrofalna posledica globalnega segrevanja, kajti to lahko povzroči izginotje celotnih držav (npr. Maldivov) in postavi druge, nizko ležeče države (npr. Nizozemsko) v nevarnost. Vremenski ekstremi, kot so poplave, suše, nevihte in vročinski valovi, bodo naraščali tako v pogostosti kot intenzivnosti. Znanstveno bo še naprej težko povezati vsak nenavaden vremenski dogodek s podnebnimi spremembami, ki jih povzroča človek, vendar pa se dokazi kopičijo. Obstoječe puščave se bodo širile in tako naredile velik del planeta nenaseljiv zaradi resnega pomanjkanja pitne vode. Ekstremne suše lahko prizadanejo do 3 milijarde ljudi do leta 2050. Skrajni vremenski vzorci bodo ogrozili oskrbo s hrano.

Nedavna raziskava je opozorila, da bo dvig temperature ogrozil globalne živalske in rastlinske vrste v doslej nevidenih razsežnostih. Četrtna znanih živalskih in rastlinskih vrst lahko izumre v naslednjih 50 letih, kar je nevarno za človeka, saj je njegovo preživetje odvisno od narave.

Velike zavarovalniške hiše so izračunale, da se bodo stroški globalnega segrevanja v naslednjih 10 letih povišali na okoli 125 milijard evrov na leto. Razvojne organizacije predvidevajo, da katastrofe, ki bodo posledica podnebnih sprememb, lahko države v razvoju stanejo več kot 5.5 milijard evrov v naslednjih 20 letih.

*Fotografija: Polarni medved na ledu na otoku Herald, v Chuckchi morju (Aljaska).
©Greenpeace/Daniel Beltra*

Vlade se morajo proti spreminjanju podnebja boriti skupaj, vendar morajo bogate države ukrepati prve, ker le-te povzročajo problem.

Leta 1997 so vlade sprejele Kjotski protokol, ki zavezuje industrializirane države k zmanjšanju njihovih skupnih emisij toplogrednih plinov za 5 % do leta 2012, v primerjavi z emisijami iz leta 1990. Februarja letos je protokol stopil v veljavo. Kjotski Protokol je dober začetek, vendar v resnici po mnenju znanstvenikov potrebujemo zmanjšanje emisij za 80 – 90 %.

Spreminjanje podnebja je globalen problem, ki potrebuje mednarodno sodelovanje. Nimajo pa vse države enakih vlog. Grožnja, s katero se soočamo, je rezultat življenjskega stila industrializiranih družb. Bogate države morajo revnim pomagati premagovati posledice podnebnih sprememb. Prav tako jim morajo omogočiti možnost izbire podnebnju prijaznih tehnologij in cenovno dostopnih virov energije. To je ključnega pomena, kajti predvidene ravni emisij gospodarstev v razvoju, kot sta npr. Kitajska in Brazilija, bi lahko kmalu mnogokrat presegle emisije bogatih držav, če bi sledile modelu industrializacije, ki temelji na intenzivni rabi fosilnih goriv.

Spreminjanje podnebja je ena od prioritet 6. okoljskega akcijskega načrta Evropske Unije in zato EU skozi evropski program za podnebne spremembe spodbuja vpeljavo smernic, ki vplivajo na zmanjševanje emisij toplogrednih plinov. Sistem EU za trgovanje z emisijami – če bo pravilno izveden – lahko prinese potrebne spodbude, ker predpisuje podjetjem dovoljeno količino emisij. Prav tako je EU do sedaj igrala vodilno vlogo v mednarodnih pogajanjih za reševanje podnebja. Zato mora EU nenehno dajati pozitiven zgled in se zavezati k pomembnemu zmanjšanju emisij na dolgi rok. Pomembna naloga EU je tudi pritegniti ostale države k akciji.

Fotografija: Podnebna pogajanja Združenih narodov. Bogate države morajo ukrepati prve!
© Leila Mead/IISD/ENB

Slovenija: najslabše kar lahko narediš je, da ne narediš ničesar, ker si misliš, da ne moreš narediti veliko.

Povprečna letna temperatura zraka se je v Sloveniji v zadnjih 50 letih povečala za približno 1,1 °C. Najbolj se je temperatura dvignila v urbaniziranih okoljih (Maribor 1,7 °C, Ljubljana 1,4 °C) in manj v ruralnih območjih (Kočevje in Rateče 0,8 °C, Postojna 0,7 °C). Poleg spremembe temperature smo bili v zadnjih letih priča vse številnejšim in močnejšim neurjem, sušam in poplavam.

Razdelitev emisij po sektorjih kaže, da največ emisij prispeva sektor oskrbe z energijo (okvirno 60 % emisij), nato pa promet (20 %), kmetijstvo (10 %), odpadki (5 %), industrijski procesi (5 %). Slovenija tako po BDP kot po porabi energije sodi v razviti svet, ki je odgovoren za prekomerno rabo fosilnih goriv in z njo povezane podnebne spremembe. Slovenija za proizvodnjo ene enote BDP porabi skoraj dvakrat več energije in tako povzroči več emisij, kot je potrebno.

Slovenija je kot podpisnica Kjotskega protokola zavezana svoje emisije toplogrednih plinov zmanjšati za 8 % do obdobja 2008-12 glede na leto 1986. Kljub majhnosti pa mora Slovenija prevzeti svojo odgovornost za povzročene spremembe podnebja in si zadati bolj ambiciozne cilje zmanjševanja emisij toplogrednih plinov. Glede na to, da so v Sloveniji posledice spreminjanja podnebja že zelo vidne, se mora Slovenija pripraviti tudi na prilagajanje spremenjenemu podnebju.

*Fotografija: Tudi v Sloveniji so posledice spreminjanja podnebja že opazne.
©Barbara Rakovec/Agencija RS za okolje*

Dejanja za rešitev podnebja bodo ojačala naša gospodarstva, ustvarila nova delovna mesta in izboljšala kakovost naših življenj.

Za soočenje s podnebnimi spremembami potrebujemo nič manj kot revolucijo v proizvodnji in potrošnji energije. Vlade so neodločne v boju proti podnebnim spremembam, ker se bojijo, da bo potrebno zmanjšanje emisij oslabilo naša gospodarstva in povzročilo rast brezposelnosti. To je kratkovidno gledanje. Stroški predvidene ekonomske, socialne in okoljske škode, povzročene z dvigom morske gladine, poplav, neviht in vročinskih valov, bodo naša gospodarstva mnogo bolj pretresla kot boj proti njim.

Znanstveniki so izračunali, da z obstoječo tehnologijo lahko emisije zmanjšamo do 75 %, ob ohranjanju enakega udobja in brez dodatnih stroškov za naša gospodarstva. Nasprotno: v prehodu na trajnostne energetske sisteme je velik potencial za zaposlovanje in inovacijo. V Nemčiji je 130 000 ljudi zaposlenih v sektorju obnovljivih virov, v primerjavi s samo 40 000 zaposlenimi v premogovniškem sektorju, ki dobiva 6-krat več subvencij. Dvig deleža obnovljivih virov do 12 % celotne proizvodnje energije do leta 2010 lahko ustvari do 720 000 novih delovnih mest v Evropi.

Ker pa to ni v interesu industrije fosilnih goriv, nas ta drži odvisne od premoga, nafte in plina. Vlade uporabljajo naš denar za subvencioniranje industrije fosilnih goriv. Z odstranitvijo teh subvencij lahko emisije ogljikovega dioksida zmanjšamo do 18 %, saj bodo podjetja brez subvencij prisiljena, da investirajo v čistejša tehnologija, če želijo ostati konkurenčna.

Ker so številne posledice spremenjenega podnebja že vidne, je potrebno za ohranitev močnega gospodarstva vlagati tudi v prilagajanje na spremenjeno podnebje. Predvsem pomembno je prilagajanje v kmetijstvu, vendar pa energetika in ostala področja niso izvzeta.

*Fotografija: Postavljanje solarnih panelov v Negrosu na Filipinih.
©Greenpeace/Kate Davison*

Ni potrebe po ugašanju luči, ker lahko energijo uporabljamo veliko bolj učinkovito! Tudi obnovljivi viri energije so pripravljeni, da prevzamejo trg.

Tudi ti lahko vplivaš na spreminjanje podnebja. Vsakdo lahko prispeva tako, da uporablja manj energije in manj fosilnih goriv. Pomembno je vedeti naslednje:

- Energetsko varčne žarnice porabijo manj električne energije od navadnih žarnic. Res so dražje, vendar ker trajajo dlje in porabijo manj električne energije, na dolgi rok privarčujejo denar.
- Televizor, mikrovalovna pečica in še kakšen gospodinjski aparat v stanju pripravljenosti porabijo skoraj toliko elektrike, kot če bi bili vklopljeni. Zato je pomembno, da se vedno popolnoma izključi vse naprave.
- Obstajajo tehnologije za gradnjo zgradb, ki ne potrebujejo energije za ogrevanje. Dobra izolacija, velika okna proti jugu in lovljenje toplote, ki jo oddajajo gospodinjske naprave, v kombinaciji s pametno cirkulacijo zraka, dajo enako ugodje (tj. topel in udoben dom) kot tradicionalna hiša, vendar ne proizvajajo nič emisij za ogrevanje. Poleg tega je tudi cenovno ugodno, kajti ni potrebno plačevati ogrevalnih naprav in računov za ogrevanje.
- Moderne instalacije s kombinirano proizvodnjo toplote in elektrike lahko zmanjšajo emisije toplogrednih plinov do 50 %. Zamenjava premoga s plinom lahko te številke še poviša.
- Z energijo sonca, vode, vetra in plime ter iz rastlin in dreves lahko proizvajamo električno energijo in dobrine, se ogrevamo ter zadovoljujemo naše potrebe po prevozu. Vse te vrste energije imenujemo obnovljivi viri, ker jih ne bo nikoli zmanjkalo. Ne samo to – njihova velika prednost je v tem, da ne povečujejo emisij toplogrednih plinov v ozračju.

- **Uporabljaljaj t. i. zeleno energijo. Izberi podjetje, ki dostavlja elektriko iz obnovljivih virov, kot npr. vodne ali sončne energije.**
- **Znanstvene raziskave kažejo, da potenciali obnovljivih virov lahko stabilizirajo in celo zmanjšajo globalne emisije toplogrednih plinov do 2010, brez dodatnih stroškov! Raba energije vetra se vsako leto poveča za 30 %. Hitro narašča tudi izkoriščanje sončne energije in nedavne tehnološke posodobitve so industrijo vodile k napovedi, da lahko 2 milijardi domov oskrbimo s sončno energijo v naslednjih 20 letih.**
- **V državah v razvoju investicije v obnovljive vire ustvarjajo bistvene in trajnostne priložnosti za podeželsko in mestno prebivalstvo, s tem da ustvarjajo delovna mesta in jačajo lokalne skupnosti.**
- **Energetski sistemi obnovljivih virov so regionalno in lokalno dostopni. Tako prinašajo bolj varno obliko energije in zmanjšujejo potrebo po agresivni zunanji politiki za zagotavljanje virov fosilnih goriv.**

Fotografija: Energetsko varčna žarnica.

© Jan Kowalzig/Friends of the Earth Europe

Za nakup avtomobila, plačilo davkov, njegovega vzdrževanja in goriva porabiš več denarja, kot ga boš kadarkoli porabil/a za javni prevoz.

Emisije CO₂ iz prometa predstavljajo skoraj tretjino vseh emisij CO₂. Poleg tega je promet sektor, v katerem izpusti CO₂ najhitreje naraščajo. Tudi na tem področju lahko pripomoreš k zmanjšanju emisij:

- Če je le mogoče, uporablaj sredstva javnega prevoza. Sistem dobrega javnega transporta omogoča ljudem manjšo uporabo lastnih prevoznih sredstev, kar zmanjšuje emisije in zmanjšuje potrebe po graditvi novih, dragih cest, ki tako ali tako, kot kažejo raziskave, vodijo samo k povečanemu prometu. Svojim lokalnim oblastnikom napiši pismo in od njih zahtevaj investicije v javni prevoz namesto gradnje novih cest.
- Kupuj hrano, ki je lokalno pridelana. Prevoz dobrin do trgovin povzroča 11 % evropskih emisij toplogrednih plinov. Če kupuješ lokalno pridelano hrano, prispevaš k zmanjševanju potrebe po transportu in s tem k zmanjševanju emisij.
- Približno v 50 % primerov se vozila uporabljajo za poti, ki so krajše od 5 km. To razdaljo zlahka prekolesarimo.
- Pusti naj te peljejo prijatelji ali sodelavci. Avtomobil ima povprečno prostora za 4 potnike, v resnici pa je povprečno število potnikov na avtomobil 1,3. Mar ni to neučinkovito in drago?
- Če že moraš voziti, vozi učinkovito in zmanjšaj svojo porabo goriva tudi do 30 %: izogibaj se agresivnemu speljevanju in močnemu zaviranju, pravilno napihni gume, zmerno uporablaj klimatsko napravo, redno servisiraj vozilo in ne prevažaj nepotrebne prtljage.

*Fotografija: Kolo je prevozno sredstvo, ki ne povzroča emisij toplogrednih plinov.
© Boris Keuc/Mariborska razvojna agencija*

Preprečevanje podnebne spremembe se začne pri tebi: TI lahko začneš reševati podnebje ZDAJ!

Poleg zmanjševanja rabe energije doma, lahko podnebje rešuješ še na druge načine:

- Vprašaj svojega delodajalca, svojo univerzo ali svojega učitelja, kaj storijo za zmanjšanje emisij. Preproste spremembe lahko zmanjšajo potrebo po električni energiji za 50 % in več.
- Dvigni svoj glas in od politikov zahtevaj, da preprečijo nadaljnje spreminjanje podnebja. Podpiši našo peticijo Pokaži, da ti ni vseeno! Podpisi bodo izročeni slovenski vladi. Prav tako zahtevaj od svojega poslanca/ke, da podpre politike, zakone in ukrepe, ki bodo podpirali boj proti spreminjanju podnebja.
- Poišči najbližjega energetskega svetovalca, ki ti bo brezplačno svetoval kako prihraniti energijo v tvojem gospodinjstvu (www.aure.si). Nauči se graditi sprejemnike sončne energije (www.gi-zrmk.si/oddelki/energija/sse.htm). Koristi ugodne kredite Ekološkega sklada RS za okoljske naložbe (www.ekosklad.si).
- Podpiraj društva in organizacije, ki se bojujejo proti spreminjanju podnebja, njihove kampanije za trajnostno in pravično družbo in za zaščito okolja. Pridruži se nam ali pa sodeluj v naših akcijah. S teboj smo lahko močnejši!

kontakt

Fokus društvo za sonaraven razvoj
Cesta na Roglo 17c, 3214 Zreče, Slovenija
info@focus-ngo.org
www.focus-ngo.org

fokus
društvo za sonaraven razvoj

*Fotografija: Gradnja sprejemnika sončne energije na mladinskem taboru na Peci.
© Andrej Klemenc/Slovenski E-forum*

Ozaveščevalno kampanjo Spreminjam navade, ne pa podnebja! finančno podpirajo:

Evropska komisija – Direktorat za izobraževanje in kulturo

European Commission - DG Education and Culture

Ta razstava je nastala s finančno podporo Evropske komisije – finančna postavka: Ukrepi v korist civilne družbe. Mnenje in stališča, izražena v tej publikaciji, odražajo zgolj mnenja in stališča avtorja in zato Evropska komisija ne more biti odgovorna za vsebino le-teh.

Veleposlaništvo Kraljevine Nizozemske

Podpora iz programa MATRA KAP.

Ambassade van het

Koninkrijk der Nederlanden

Veleposlaništvo Kraljevine Nizozemske

Urad vlade RS za informiranje

Slovenija je s 1. majem 2004 postala članica Evropske unije. Ta publikacija je preje-a finančno podporo programa, s katerim želi slovenska vlada prispevati k obveščeniosti, razumevanju in javni razpravi o članstvu v EU ter o vseh posledicah članstva za življenje slovenskih državljanov in državljanek. Program obveščanja izvaja Urad vlade za informiranje.

Vaša vprašanja so vedno dobrodošla na evrofonu 080 2002, v evronabiralniku, Tržaška 21, 1000 Ljubljana, na elektronskem naslovu evrofon@gov.si in na domači strani <http://evropa.gov.si>, kjer so vam na voljo tudi informacije.

Mestna občina Koper

